

TRANSPARENCY
INTERNATIONAL
ROMANIA

ICELAND
LIECHTENSTEIN
NORWAY

eea
grants

norway
grants

POLICY PAPER

Decembrie 2016

RECOMANDĂRI ȘI SOLUȚII
PENTRU IMPLEMENTAREA
STANDARDELOR
ANTICORUPȚIE ÎN MEDIUL DE
AFACERI DIN ROMÂNIA

TRANSPARENCY INTERNATIONAL ROMÂNIA

Prezentul policy paper este elaborat în cadrul proiectului "Creșterea rolului sistemului judiciar în prevenirea corupției în mediul de afaceri", finanțat din FONDUL PENTRU RELAȚII BILATERALE.

Transparency International Romania/Asociația Română pentru Transparență (TI-RO) este o organizație neguvernamentală care are ca prim obiectiv prevenirea și combaterea fenomenului corupției, la nivel național și internațional, în special prin activități de cercetare, documentare, informare, educare și sensibilizare a opiniei publice. Din 1999, Asociația Română pentru Transparență este membrul național al singurei organizații internaționale non-guvernamentale dedicate luptei împotriva corupției, Transparency International, fiind recunoscută ca atare și având statut de ONG consultativ pe lângă mai multe instituții internaționale, respectiv Consiliul Economic și Social al Națiunilor Unite (din anul 2003), Banca Mondială, precum și Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei (din 2004). Transparency International este o rețea globală care include peste 100 de filiale locale (chapters), care își desfășoară activitatea la nivel național, colaborând cu instituții publice, societatea civilă, mediul de afaceri și mass-media pentru a promova transparența în alegeri, administrație publică, achiziții publice și afaceri.

Prezentul policy paper valorifică experiența Transparency International Romania în materia standardelor anticorupție și integrității în mediul de afaceri și aduce în actualitate studii precum:

Transparency International România. *Instrumente și tendințe privind integritatea în mediul de afaceri. Studiul I*. Elaborat în cadrul proiectului “Împreună pentru integritate, responsabilitate socială și dezvoltare durabilă”, cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 – Investește în oameni!. 2011.

Transparency International România. *Campioni ai integrității. Linii directoare de conduită pentru o companie lider, 2013*. Elaborat în cadrul proiectului “Împreună pentru integritate, responsabilitate socială și dezvoltare durabilă”, cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 – Investește în oameni!, 2013.

Transparency International România. *Promovarea integrității în cadrul întreprinderilor cu capital de stat. Standarde de integritate și responsabilitate socială*. Elaborat în cadrul proiectului “Acțiune împotriva corupției bazată pe date reale - Proiectul Sistemelor Europene de Integritate”, finanțat cu sprijinul Programului European pentru Prevenirea și Lupta Împotriva Criminalității al Comisiei Europene – Directoratul General Afaceri Interne, 2012.

Transparency International România. *Policy Paper: Promovarea integrității în întreprinderile cu capital de stat*. 2016.

Drepturile de autor asupra publicațiilor originale aparțin în totalitate Transparency International România

Context

Sectorul privat joacă un rol central în îmbunătățirea calității vieții în cadrul societății, atât la nivel de comunitate cât și la nivel individual, prin crearea de produse vitale, locuri de muncă și prosperitate. Adresarea cu succes a riscurilor generate de corupția în sectorul privat poate face diferența între o piață și o societate care își ating potențialul oferit de resursele disponibile și un spațiu disfuncțional, dominat de sărăcie și lipsa oportunităților în afaceri. Sectorul privat poate fi o sursă de inovare și de creștere. Cu toate acestea, el nu poate să se dezvolte atunci când corupția sapă la temelia credibilității organizațiilor. Concurența neloială, creșterea economică bazată pe acapararea de resurse prin orice mijloace, lipsa de încredere a personalului în propria organizație, lipsa de considerație pentru condițiile de securitate și siguranță la locul de muncă precum și pentru drepturile angajaților, sunt toate elemente care subminează direct atât propria existență a companiilor, cât și comunitatea în care aceasta își desfășoară activitatea.

Nivelul corupției, care afectează deopotrivă sectorul public și sectorul privat, este îngrijorător de mare. Din păcate, nu este neobișnuit pentru companiile românești și pentru multinaționalele prezente în țara noastră să plătească mită pentru a obține contracte de achiziții publice. De asemenea, există suspiciuni că, din zona marilor afaceri se exercită presiuni nelegitime asupra instituțiilor statului care duc la „capturarea” acestora și influențarea lor în stabilirea unor reglementări favorabile investițiilor anumitor companii sau organizații. Corupția afectează în mod direct profitul unei companii și standardul de viață al cetățenilor, studiile arătând că tendințele evoluției Indicelui Percepției Corupției sunt direct proporționale cu cele ale evoluției Produsului Intern Brut pe cap de locuitor: un grad mai scăzut de corupție fiind asociat cu un nivel de trai mai ridicat.

Ultima ediție a Barometrului Global al Corupției arată că 64% dintre români consideră că nivelul corupției a crescut în ultimii doi ani, iar 49% dintre respondenți percep mediul de afaceri din România ca fiind corupt sau extrem de corupt. Mediul de afaceri din România este cotate cu 3,5 puncte din 5 în ceea ce privește percepția asupra corupției, unde 5 înseamnă foarte corupt.

Astfel de practici sunt prea adesea încurajate sau înlesnite de cooperarea cu funcționari publici, mulți dintre aceștia plătiți insuficient, sau liderii politici care folosesc politica pentru obținerea de foloase financiare proprii folosite ulterior pentru atingerea unor obiective politice sau pentru a obține sprijinul politic pentru anumite afaceri. Influența corupției instituționale și decontărilor din bugetul public a datoriilor de campanie electorală - prin achiziții care favorizează clientela de partid atât în procedurile de licitații la nivelul administrației centrale cât și la nivelul administrației locale - se răsfrânge la nivelul fiecărui cetățean, fie că este vorba de bugetari sau de contribuabili care nu beneficiază de serviciile publice pe care le plătesc.

De asemenea, este aproape un truism faptul că dinamismul cât și creșterea economică - care ar trebui să fie o consecință a concurenței loiale - sunt semnificativ afectate de corupția din mediul privat. Efectele corupției nu se limitează la subminarea concurenței sănătoase sau la paralizarea creșterii economice, ci împiedică performanța companiilor și îngreunează dezvoltarea economică a comunităților în care acestea își desfășoară activitatea, creând costuri nejustificate pentru oameni și companii deopotrivă. Provocările de politică publică cu

care ne confruntăm astăzi vor fi abordate corect numai atunci când mediul de afaceri își va asuma în totalitate responsabilitățile sale în conturarea regulilor jocului, care însă trebuie să fie completate de reglementări eficiente și o negociere transparentă a intereselor legitime ce pot apărea în interacțiunea pe piața din România.

Soluționarea problemelor de conformitate și transparență în mediul corporativ a devenit o prioritate atât datorită efectelor negative semnificative pe care carențele în acest domeniu le au asupra concurenței și implicit asupra performanței economice, cât și datorită necesității de aliniere la standardele europene și internaționale în domeniu, acest lucru reprezentând una dintre condițiile integrării României în Uniunea Europeană. În acest context, viziunea antreprenorială, integritatea și responsabilitatea corporativă pot și trebuie să joace un rol central. Structurile statale fragile precum cea din România se prezintă o provocare în plus. Evidențierea corupției și consolidarea integrității corporative devin astfel o agendă provocare, dar una cu ample oportunități pentru implicarea tuturor actorilor relevanți. O strategie importantă este de a stabili și a pune în aplicare cadrele normative naționale și internaționale împotriva corupției.

La nivel intern, România are deja legi anticorupție și politici care au fost adoptate fie ca urmare a eforturilor de integrare în Uniunea Europeană, fie pentru a răspunde necesităților de a fi parte a Convențiilor internaționale relevante din domeniu. Riscul este că adesea acestea sunt neutralizate prin aplicarea neuniformă și superficială sau chiar nepunerea lor în aplicare, după cu o demonstrează experiențele trecute.

Obiectivul specific 3.7 din Strategia Națională Anticorupție 2016 -2020 urmărește “creșterea integrității, reducerea vulnerabilităților și a riscurilor de corupție în mediul de afaceri” prin acțiuni precum: continuarea demersurilor României de a deveni membru cu drepturi depline al OCDE și al grupurilor de lucru relevante ale organizației, și, în special, în Grupul de lucru Anti-mită; identificarea, descurajarea și sancționarea înțelegerilor anticoncurențiale; implementarea planurilor de integritate ca cerințe obligatorii pentru întreprinderile publice (Angajament Summit Londra); elaborarea proiectului de act normativ pentru transpunerea Directivei în ceea ce privește prezentarea de informații nefinanciare și de informații privind diversitatea de către anumite întreprinderi și grupuri mari; realizarea schimbului de bune practici în implementarea programelor de integritate între mediul privat și sectorul public; organizarea de consultări publice periodice între reprezentanții sectorului public și mediul de afaceri cu privire la agenda națională anticorupție și politicile publice cu impact asupra activității economice; diseminarea politicilor și programelor anti-mită dezvoltate la nivelul companiilor inclusiv prin aducerea acestora la cunoștința posivilor contractori și furnizori și solicitarea respectării unor standarde echivalente; inițierea dialogului cu autoritățile de reglementare în domenii precum energia, resursele minerale, în vederea implementării standardelor legale de integritate; publicarea în format deschis a indicatorilor economici și de performanță pentru întreprinderile la care statul este acționar, atât prin structuri ale administrației publice centrale, cât și locale.

Acest obiectiv se corelează cu obiectivul specific 3.6, care are în vedere “creșterea integrității, reducerea vulnerabilităților și a riscurilor de corupție în domeniul achizițiilor publice”. Companiile sunt astfel vizate prin acțiuni care urmăresc dezvoltarea unui mecanism de recompensare pentru ofertanții care s-au dovedit a fi integri în derularea afacerilor lor, precum și a unei baze de date publice privind societățile cu condamnări definitive și cu cele care nu

au executat în mod corespunzător contractele atribuite în cadrul procedurilor de achiziții publice.

Totodată, în cadrul Summitului Anticorupție de la Londra care a avut loc în 2016, Guvernul României și-a asumat o serie de angajamente cu scopul de a intensifica eforturile de prevenire și combatere a corupției atât în sectorul de stat cât și în mediul privat. În acest sens, pentru a răspunde obiectivului de a preveni facilitarea corupției, Guvernul României își propune: crearea unui sistem de bonificație pentru ofertanții care au dat dovadă de integritate în derularea activităților economice; dezvoltarea a Oficiului Național al Registrului Comerțului, astfel încât informațiile privind drepturile de proprietate reală să fie puse la dispoziție public; asigurarea că autoritățile au acces deplin și eficient la informații de proprietate reală asupra companiilor și a altor persoane juridice înregistrate în cadrul jurisdicției naționale, precum și mandatul lor juridic pentru schimbul de astfel de informații la nivel internațional între rețelele relevante ale practicienilor; crearea unei baze de date publice a companiilor condamnate, precum și a celor care au eșuat să implementeze contracte de achiziție publică, dar și aprobarea deplină și punerea în aplicare a Convenției OCDE privind combaterea mituirii funcționarilor publici străini în tranzacțiile comerciale internaționale.

Noutatea în materie legislativă la nivel național o reprezintă Ordinul nr. 1938/2016 privind modificarea și completarea unor reglementări contabile pentru transpunere a Directivei 2013/34/UE a Parlamentului European și a Consiliului privind situațiile financiare anuale, situațiile financiare consolidate și rapoartele conexe ale anumitor tipuri de întreprinderi și Directivei 2014/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2014 de modificare a Directivei 2013/34/UE în ceea ce privește prezentarea de informații nefinanciare și de informații privind diversitatea de către anumite întreprinderi și grupuri mari. Prin acesta, companiile mari sunt obligate să publice aspectele de mediu, în raportul administratorilor o declarație nefinanciară care conține, informații privind sociale și de personal, respectarea drepturilor omului, combaterea corupției și a dării de mită.

La nivelul comunităților de afaceri, alăturarea la inițiative precum Global Compact sau PACI devine o decizie strategică pentru tot mai multe companii, reflectând atât o responsabilizare a acestora, cât și dorința de a face din integritate un element cheie al comportamentului în business. Pe lângă inițiativele specifice de luptă împotriva corupției, elementele de integritate corporativă sunt tot mai adesea integrate în normele de responsabilitate socială corporativă (CSR), constituindu-se într-un mijloc esențial de protejare a reputației. Astăzi, un număr tot mai mare de decizii legate de investițiile pe piețele străine sunt luate cu observarea atentă a sistemelor de control intern legate de etica în afaceri și de integritatea corporativă ca dovadă de bune practici și bună gestiune a investiției. În același timp, societatea civilă și opinia publică au devenit elemente de presiune ce nu pot fi ignorate în combaterea corupției care afectează sectorul de afaceri. Societatea civilă poate ajuta statul în elaborarea unor strategii adecvate de luptă împotriva corupției, dar pot constitui și un partener pentru mediul de afaceri în a pune presiune socială pentru urmărirea angajamentului politic de susținere a unui mediu de piață sustenabil și transparent.

Viziunea TI-România pornește de la ideea că sectorul privat joacă un rol cheie în modelarea felului în care societatea răspunde fenomenului de corupție, având în vedere că un mediu de afaceri curat, integru și transparent poate contribui decisiv la dezvoltarea economică a României. Indiciile sunt clare și arată că integritatea în business trebuie abordată la toate nivelurile și prin diferite canale de intervenție și de reglementare. Construirea integrității în

mediul de afaceri este o provocare atât pentru companii cât și pentru părțile interesate. Pentru crearea unei culturi a integrității sunt necesare eforturile conjugate ale acestora – este unica soluție pentru a genera creștere economică sustenabilă și dezvoltarea sănătoasă a societății în general.

Nevoile și vulnerabilitățile mediului de afaceri din România

1. Cadrul legislativ general schimbător și nu gândit în direcția unei strategii naționale de dezvoltare a sectorului economic și integrității în mediul de afaceri. A se vedea nenumăratele modificări ale Codului Fiscal și ale Legii 31/1990 privind societățile comerciale.
2. Lipsa unui cadru de principii și reglementări uniforme de bună guvernanță, etică și anticorupție aplicabile întregului mediu de afaceri.
3. Insuficienta implementare a sistemelor de management al eticii și conformității (de exemplu, coduri de etică, traininguri de etică și conformitate, politici și proceduri interne de prevenire a corupției, audit intern de etică și conformitate), precum și implementarea ineficientă sau formală a acestora în companii.

Recomandări

Către mediul de afaceri

1. Adaptarea standardelor internaționale de conformitate și accesibilizarea lor la toate nivelurile de decizie, nu numai pentru top management, dar și pentru structurile responsabile de conformitate din companii.
2. Desfășurarea activității companiilor în limitele prevederilor unui sistem funcțional și personalizat de management al eticii și conformității.
3. Implementarea liniilor de avertizare de interes public la nivelul tuturor companiilor și încurajarea angajaților să sesizeze superiorilor ierarhici sau comisiei de etică situațiile care au potențialul de a genera sau mări riscurile de neintegritate.
4. Creșterea transparenței raportărilor anuale cu privire la activitatea companiilor.

5. Adoptarea de către companii a abordării de tip *comply or explain* recomandată de către Comisia Europeană.
6. Efectuarea de către companii a activității de *due diligence* înaintea intrării într-o relație de afaceri cu o altă organizație.
7. Implicarea acționarilor minoritari în deciziile fundamentale ale companiilor, cum ar fi alegerea consiliului administrativ.
8. Organizarea periodică de traininguri pe teme de etică și conformitate pentru managementul și personalul întreprinderilor publice, cu urmărirea eficacității programelor de training la nivelul comportamentului celor vizați.
9. Realizarea unor campanii interne de informare, conștientizare și dezvoltare a unei culturi a integrității în rândul tuturor eşaloanelor de angajați din întreprinderile publice.
10. Organizarea de evaluări periodice a riscurilor de neintegritate, urmate de formularea unei strategii noi de reducere a acestora sau de adaptarea vechii strategii în funcție de noile rezultate.
11. Asocierea companiei doar cu parteneri și colaboratori care demonstrează comportamente etice și responsabile și care au o reputație bună.
12. Identificarea companiilor ale căror practici lipsite de integritate și a căror proastă reputație afectează sau are potențialul de a afecta negativ prin asociere compania.
13. Solicitarea ca aceste companii să înceteze aceste practici. Dacă reacția companiei la solicitările formulate nu este una deschisă și constructivă, se poate încerca exercitarea de presiune asupra acesteia prin diverse mijloace (implicarea media, apelare la autorități, încheierea relației de colaborare etc).

Către autoritățile publice

1. Sancționarea efectivă a companiilor care sunt implicate în practici corupte.
2. Unificarea și uniformizarea legislației și obligațiilor anticorupție aplicabile mediului de afaceri;
3. Asigurarea stabilității climatului legislativ aplicabil mediului de afaceri.
4. Realizarea schimbului de bune practici în implementarea programelor de integritate între mediul privat și sectorul public (SNA);

-
5. Organizarea de consultări publice periodice între reprezentanții sectorului public și mediul de afaceri cu privire la agenda națională anticorupție și politicile publice cu impact asupra activității economice (SNA);
 6. Crearea unei baze de date publice a companiilor condamnate, și a celor care au eșuat să implementeze contracte de achiziție publică, precum și stabilirea unui sistem de recompensare pentru ofertanții care au dat dovadă de integritate în derularea activităților economice (SNA și angajamentul României la Summitul de la Londra).
 7. Implementarea de către autoritățile publice a pactelor de integritate în procesele de achiziție și până la finalizarea implementării contractelor. Pactele de integritate reprezintă un acord între o instituție publică și o companie sau un grup de companii participante la un proces de achiziție publică. Acest acord implică angajamentul părților de a se abține de la plăți, oferi, solicita sau promite mită, trafic de influență sau orice alte forme de coluziune pe parcursul procesului de achiziție. Totodată instituie o formă de transparentizare a achiziției prin facilitarea accesului unei terțe părți la acest proces în calitate de monitor. Acest monitor este de regulă o organizație a societății civile, iar monitorizarea se poate desfășura de la începutul procesului de achiziție și până la finalizarea implementării contractului.

Către cetățeni și societatea civilă

1. Monitorizarea modului în care este realizată implementarea sistemelor de management al eticii și conformității de către companii.
2. Monitorizarea modului în care companiile își conduc afacerile și semnalarea publică a practicilor lipsite de integritate detectate.
3. Realizarea și publicarea de clasamente ale companiilor în ceea ce privește etica și responsabilitatea acestora în modul în care acționează.
4. Încercarea de a cumpăra produse și servicii în mod prioritar de la companiile cu o reputație de a fi integre, de a acționa în mod etic și responsabil și de a boicota pe cele care dau dovadă de practici lipsite de integritate.

Măsuri propuse mediului de afaceri din România

1. Introducerea obligației legale ca toate companiile publice și private să își dezvolte intern departamente și sisteme de management de etică și conformitate, fără diferențiere. Departamentele de Etică și Conformitate trebuie să fie coordonate de Responsabili de Etică și Conformitate cu experiență în domeniu, care trebuie să fie independenți față de management.
2. Introducerea obligației ca toate companiile publice și private să dezvolte un cod de etică și conduită profesională, valabil pentru toți angajații (inclusiv management) și disponibil pe pagina de Internet a întreprinderii publice. Aferent acestuia: procedura privind evaluarea eficacității și revizuirea anuală a Codului printr-un proces de consultare *multi-stakeholder*. Codul de etică și conduită profesională este parte integrantă din contractele încheiate de întreprinderea publică cu proprii angajați, manageri, colaboratori.
3. Introducerea obligației ca toate companiile publice și private să dezvolte intern politici specifice și clare privind conflictul de interese aplicabilă la nivelul membrilor Consiliilor de Administrație, *top* și *middle* managementului, consilierilor economici și financiari, auditorilor interni și experților financiar-contabili, și la nivelul angajaților, precum și a unui sistem de sesizare și rezolvare a conflictelor de interese. Elaborarea de către Consiliul de Administrație a unui raport anual privind conflictele de interese.
4. Introducerea obligației ca toate companiile să dezvolte intern un set de politici precum cele de:
 - interdicere a mitei și regimul cadourilor și atențiilor pe care le pot primi sau acorda angajații, membrii managementului și colaboratorii întreprinderii publice, cu precizarea clară a ceea ce constituie faptă de corupție (mită). Se vor urmări atât aspectele care țin de legătura dintre mediul de afaceri și instituțiile publice, cât și pe cea în interiorul mediului de afaceri, între întreprinderile publice și alte societăți comerciale.
 - transparența și respectarea confidențialității datelor;
 - egalitatea de șanse, nediscriminarea și prevenirea hărțuirii la locul de muncă, care să menționeze explicit promovarea unui acces echitabil la pozițiile de conducere ale organizației;
 - managementul riscurilor, care să cuprindă toate tipurile de riscuri, operaționale, financiare, privind capitalul uman, reputaționale etc.;
 - dialogul social, care privește implicarea tuturor părților interesate întreprinderii publice în decizii care țin de impactul activităților acesteia asupra lor;
5. Implementarea liniilor de avertizare de interes public la nivelul tuturor companiilor însoțite de politică și proceduri clare și comprehensive prin care să fie instituite măsurile de pro-

tecție ale avertizorului de avertizare. Pentru a asigura eficiența și confidențialitatea, precum și pentru a crește încrederea angajaților în utilizarea acestui mecanism, este mai degrabă recomandată externalizarea către un operator independent. În situația implementării interne a mecanismului, acesta poate fi gestionat prin Departamentul de Etică și Conformitate, care are sarcina de a prelua, analiza, prelucra, consulta, ține legătura cu avertizorii și transmite avertizarea către audit sau alte structuri de specialitate care îndeplinesc funcția de investigare și control. În cazul externalizării acestui serviciu, funcția de gestionare a avertizărilor este realizată de operatorul independent.

6. Introducerea obligației ca toate companiile să dezvolte intern pe baza principiilor de bună guvernănanță un Cod de etică și conduită profesională pentru furnizori și terți și să condiționeze obținerea contractelor de acceptarea respectivului document normativ, care să fie anexă la contractele semnate între aceștia. Nerespectarea codului de etică și conduită profesională pentru furnizori și terți atrage după sine denunțarea contractului și posibilitatea întreprinderii publice de a urmări daune interese la Curtea de Arbitraj sau în instanțele din România.
7. Semnarea de către toate companiile a unor pacte de integritate în calitate de ofertant cu Autoritatea Contractantă în momentul participării la proceduri de achiziții publice.
8. Introducerea obligației ca toate companiile publice să dezvolte o strategie integrată privind responsabilitatea socială a organizației, în conformitate cu indicatorii din standardul Global Reporting și să raporteze anual activitățile privind responsabilitatea socială.
9. Introducerea obligației unui audit intern de etică și conformitate anual în companii, care trebuie implementat de Responsabilii de Etică și Conformitate cu sprijin din partea managementului organizației, departamentului de resurse umane, departamentului de audit intern și orice alt departament relevant. Raportul anual de audit de etică și conformitate va fi publicat. Auditul intern de etică și conformitate va verifica modul cum este implementat sistemul de etică și conformitate și va cuprinde o analiză privind încălcările standardelor interne de etică și conformitate, dar și bunele practici.

Fii schimbarea pe care vrei să o vezi în lume!

Răspunsul nostru este: Împreună pentru Integritate!

Contact

Bd.General Gheorghe Magheru, nr 28-30, et 3,

Sector 1, Bucuresti, cod 010044 - ROMANIA

Telefon +4 031 6606 000

Fax +4 031 6606 006

E-mail: office@transparency.org.ro /

Website: <https://www.transparency.org.ro>

Facebook: <https://www.facebook.com/transparencyRO/>

LinkedIn: <https://www.linkedin.com/company/transparency-international-romania>

Twitter: https://twitter.com/TI_Romania